

6.
NS's anstrengelser for å legge under seg det norske forvaltningsapparat og å skaffe seg herredømmet over ungdommens oparegelse er overalt egnet til å skaffe vanskeligheter for et jevnt arbeid i landet, og kommander overveielser skulde sikkert lede tyskerne til å utvikle hele Quisling-eksperimentet. Når linjen i sin tid ble opstukket og irettesettes følges, skyldes det ikke noen enighet på tysk hold om en slik kurs, men først og fremst at den centrale naziledelse og Hitler selv nærer forhåpninger om at Quislings innsats kan sikre Tyskland langsiktige fordeler i Norge. Selv om den anspendte krigssituasjon vil øke tyskernes irritasjon over Quislingenes uduelighet og hjelpeløshet, så er det ingen grunn til å anta at dette kan føre til noen omlegging av den nra. politikk. Utviklingen i Tyskland selv har jo foreløpig ført til at den desperate partiledelses makt er øket på bekostning av de fagnilitæres.

Vårt åndslivs menn og institusjoner har ikke sviktet i denne kamp som det norske folk har ført mot fremmed voldsmakt og forredere. De har ikke latt seg kjøpe men har forsøkt å verne om de verdier som utgjør grunnlaget for vårt kulturliv. I denne tid har heller ikke vårt universitet stått passivt. Allerede i 1940 reiste det seg, med rektor Seip i spissen, mot Gestapos utrensning av våre biblioteker, og da NS åpnet sin hensynsløse terror mot landets lærere, stillet universitetet seg solidarisk med disse i en henstilling til minister Schancke. Denne kamp har vært ført uten vakling fra universitetets side, fordi den gjelder prinsipper som er forutsetningen for ethvert vitenskapelig arbeid, og for enhver lærervirksomhet, uten hensyn til oirene. Rektor Seip sitter i konsentrasjonsleir i Tyskland, fire professorer i fengsel i Norge. Det er karakteristisk for NS's tåpelige feilvurdering av situasjonen at statspolitiet i sine ustanselige forhør av universitetslærerne leter etter de personer som står bak og trekker i trådene, og vil leder den forvirrede flokk av ellers uarlige folk. For disse kretser er det nemlig utenkelig og uforståelig at frie mennesker på eget grunnlag kan samle seg om et felles standpunkt, uten terror, propaganda og innpisking. Denne kamp har dreiet seg om vitenskapens stilling i et irrt land, og om lærernes ansvar overfor sine studenter. Den har ikke vært ført til forsvar for standsinteresser eller selige akademiske privilegier. Vårt universitet er ikke gammelt, vel 130 år. Det begynte som en høyere fagskole for utdanning av embedsmannsemner til statsstillinger, men en rik utvikling har gjort det til noe mer, til et folkets universitet i høyere grad enn kanskje i noe annet land i Vest-Europa. De økonomiske oire

universitetsutdannelsen krever, har stillet seg i veien for mangen begavet ungdom, men den tid var ikke fjern da alle kunne kreve den utdanning deres evner berettiget til, uavhengig av økonomisk yteevne. Ingen stand eller klasse i dette land har noe monopol på rekrutteringen av studenter eller lærere på universitetet. De motiver som driver våre forskere og lærere i deres kamp, er de samme som driver enhver nordmann, arbeider, bonde eller borger. Alle står de samlet i det treobbelte krav: Frihet til å tenke og tale, anstendighet i forhold til anderedes tenkende, og lojalitet i samarbeide.

ooooOoooo

GUD BEVARE KONGEN OG FEDRELANDET !

25 JUNI 1942

577

Mappe 5
Ekspl. 1976
Arg. 1942
O. V. 66
Jfr.
1942.

NORSK TIDEND.

2. årg. Oversikt pr. 10. juni

Vår egen kamp.

I siste nummer av N.T. omtalte vi inngående hvordan de tyske krav om øket arbeidshjelp til de tyske anlegg har brøgt NS i vanskeligheter. Partiet har hatt en viss tid til sin rådighet hvor det gjaldt å gjen-nemføre nazifiseringen av administrasjonen og utbyggingen av det organisatoriske apparat som skulde danne grunnlaget for Quislings "riksting". Overalt har vår passive motstand skaffet dem uendelige vanskeligheter og hindret dem i å oppnå de resultater de tilsiktet. Det er utallige tegn som tyder på at dette har ført til en indre krise i partiet og at de ledende kretser føler situasjonen mer og mer uholdbar. Selv om Quislingene samfundsmessig sett representerer tyskernes politikk i Norge, har de enkelte NS-størrelser sin egen ergjerrighet og sine egne maktmål som de med nesten utrolig frekkhet, forveksler med landets nasjonale interesser. For disse er det hårdt å måtte solidarisere seg med tyskernes krav om en enda sterkere tilpasning av norsk næringsliv til tyske krigsformål. Det betyr en åpen avsløring av deres rolle som tyskernes håndlangere. Naturlig nok blir det en oppgave for dem å løse dette problem mest mulig smerteferitt, å gjenkjet resultatene frem uten å la det komme til en akutt kohilikt. Tyskerne kunne i og for seg latt masken falle og åpent rekvirerert folk i stor målestokk til de pågående befestningsarbeider, til de strategiske jernbanebygg og veianlegg og til nye flyplasser. NS måtte forsøke å løse saken på en annen måte, forsøke å få liket frem en frivillig løsning, hvorved "arbeidernes tillitsmenn" og arbeidsgiverne foretok utvalget av de folk som skulde avgis fra bedriftene, mens formålet med arbeidstiltakene ble tilsløret. Vi har i disse dager sett offentliggjort dementier som skal avkreite ryktene om at tyskerne har villet bruke norsk arbeidskraft i Tyskland. Det påstås videre at "den atskrivning som hittil har funnet sted" bare har omfattet arbeidshjelp til særlige samfunnsviktige oppgaver med hjemmel i forordningen av 9. juli 1941. Selv sosialminister Lippestad kan vanskelig åpent fortolke denne forordnings bestemmelser dit hen at tyskernes militære anlegg er "samfunnsviktige" set fra norsk synspunkt. Quisling har enda ikke klart å etablere grunnlaget for sitt selvstendige norske riksstyre og har ikke sluttet fred med Tyskland. Formelt er det ennu en "frivillig" sak om nordmenn vil kjempe på tysk side. Tyskernes krav om en fullstendig omlegging av vårt arbeidsliv, med en omfattende frigjøring av arbeidskraft til krigsanleggene går lengre enn quislingene kan følge uten å falle ynkelig mellen to stoler. Det er dette som går op for dem og det er dette som skaper fortvilelsen og forvirringen. Mens vi venter på resultatene av det som nå skjer bak kulissene kan det være nyttig å se litt på hvad som egentlig har vært de drivende krefter i den utviklingen som har funnet sted og som foreløpig har ført til denne krisen for NS. Vi har grunn til å være stolt av den innsats som er ydet gjennom vår passive motstand og vår åndelige kamp mot nazifiseringen. Men denne motstanden er jo ikke den eneste faktor som har bidratt til å skape dette resultat. For kampen er det viktig å erkjenne den faktiske sammenheng klarest mulig, bl. a. er det viktig for oss å bli klar over hvilken betydning motpartens svakheter og indre motsetninger har hatt. Her gjelder det da ikke bare å vurdere quislingene, som jo betyr lite i forhold til vår egentlige fiende, den tyske militærmakt og den tyske nasisme. Overalt hvor man i krig søker å danne seg et begrep om fiendens stilling og styrke er man henvist til å bygge op sine teorier på grunnlag av spredte og ofte mangeliulle iakttagelser. Allikevel er det bedre å bygge på grunnlag av slike teorier enn uten noen teorier i de hele tatt. Kampen selv vil vise hvad som er riktig og hvad som er galt i de forhåndsopfatninger man danner seg. I den tid da all fri norsk diskusjon må skje gjennom privat kontakt og i forbudte kanaler, blir det desto viktigere å se bakenfor den fordreiede fasade som en nazibehersketpresse stiller opp foran alt det som skjer. Vi skal ikke undervurdere betydningen av vår passive motstand, men vi må allikevel erkjenne at den ikke har kunnet hindre vårt lands produksjonsliv i stor utstrekning forlenget er innpasset som et ledd i den tyske krigsøkonomi. Vi har oppnådd å bremse denne utvikling, og vi har kanskje tross alt hindret visse plyndringer som tyskerne

ikke vilde ha kviet seg for å gjennomføre hos en befolkning med en mere servil og krypende holdning. Men det avgjørende resultat av vår kamp er allikevel at det har lyktes oss å bevare hele folkets nasjonale innstilling klar og uanfektet på tross av det nazistiske press, og på tross av den økonomiske tilpasning til de tyske interesser som har funnet sted. Denne nasjonale holdning er det til syvende og sist alt står og faller med. Når den almindelige krigssituasjon gjør det mulig for oss å ta opp vår virkelige nasjonale frigjøringskamp, da vil hele den norske befolkning uansett stand og stilling gjøre sin plikt. Denne enighet er et produkt av vårt folks selvoppholdelsesdrift i en historisk nødssituasjon. Den vilde ha arbeidet seg fram under alle forhold. Men de ytre begivenheter har allikevel spillet en betydelig rolle når det gjelder tempoet i den avklaringsprosess som har funnet sted. Her må vi innrømme at våre motstandere har hjulpet til, de har valgt å følge en kurs som måtte rydde enhver forvirring tilside gjennom en enestående instruktiv anskuelsesundervisning.

Vår kamp har gjennomgått forskjellige faser. Begivenhetene under krigen i Norge og det forløbige nederlag skapte i visse deler av befolkningen en stemning av håpløshet. Selv om harmen og forbitnelsen over tyskernes framferd var gjennengående hos alle bortsett fra forrederklikken i NS, så var det mange som ble lamslått av lynkrigens resultater. Disse begynte å tro at vår selvoppholdelsesdrift som folk tilsa oss å avfinne oss med seirherrene. Hvis tyskerne hadde forstått å utnytte denne kapitalasjonsstemning, kunne den muligens ha grepet dypere om seg en tilfelle ble. Et vilkår vilde det ha vært at den tyske administrasjon i alle viktige formelle spørsmål hadde respektert vår rettsopfatning og våre myndigheters kompetanse. Rent økonomisk vilde jo visse deler av vårt næringsliv vært interessert i en tilpasning til de tyske krav selv om denne jo under alle omstendigheter vilde ha ført til en forringelse av den brede befolknings levestandard, og en økonomisk utsugning til fordel for seirherrene. Men tyskerne valgte ikke å gjennomføre en slik linje. I stedet innlot de seg på Quislingeksperimentet. Naturlig nok spør vi oss selv hvorfor? Svaret kan vi bare finne ved å gjøre oss klart hva som egentlig er nazismens politikk i Norge. For å forstå den er det igjen nødvendig å forstå nazismen selv. Den tyske nazisme har evnet å irangtvinge en voldsom energispennelse fra det tyske folks side for å gjennomføre krigens krav. Den har utviklet metoder når det gjelder å påvirke opinionen blandt tyskerne selv som forierder ved sin effektivitet. Men disse resultater er opnådd ved å gi avkald på visse åndelige verdier, som intet land i lengre tid kan undvære. Den tyske nazisme med dens raseteorier og antisemitisme, førerprinsipp og voldsmetoder er en ny religion. Gamle fordømmer, med rot i særtyske forhold, som ennå lever i store deler av det politisk umodne tyske folk, er smeltet sammen med den størtyske chauvinisme. Dette åndsinnhold er så forenet med de erfaringer av teknisk og administrativ art som høstes i det moderne samfunnsliv. Det nazistiske statsapparat har til sin disposisjon et høyt industrialisert lands tekniske og naturvidenskapelige sakkundighet. På det chauvinistiske grunnlag har nazistene klart å gjøre den tyske offisersstand til aktive medarbeidere i kampen for verdensherredømmet. Den nazistiske ideologi har en "dynamisk" elastisitet, som gjør det mulig å gi noe for enhver smak, og det propagandistiske apparat som er bygget opp griper meningsdannende fatt i hvert skolebarn, hindrer alle motforestillinger ire å nå fram til ungdommen, og gjør dem til villige reaskaper, ikke bare når det gjelder å være kanonføde, men også når det gjelder å slå ned på enhver motstand uten hemninger. Raseteoriene underbygger forestillingen om tyskernes kald som herskernasjon og gjør det til en historisk nødvendighet for den troende nazist at dette verdensherredømme må bygges opp på et fundament av navnløs elendighet for de underverdige folk så lenge disse etter teorien er "rasemessig mindreverdige".

Men det gjør ham samtidig hellig overbevist om at "rasebeslektede" folk før eller siden vil frigjøre seg fra den "jødisk-liberalistiske" innflytelse og opta et samarbeide med det tyske herskerfolk til egen ære og fordel. Denne religiøse mentalitet betyr ikke bare en styrke, men også en grenseløs indre svakhet, som nødvendigvis må føre til et sammenbrudd før eller siden. Troen til føreren må næres av stadige seire, nazismen tåler ikke nederlag. Hele den nazistiske teori blir for det store flertall av tyskere en hindring for å erkjenne virkeligheten som den faktisk er. Enhver objektiv samfunnsforskning er utelukket innenfor nazismens ramme, og enhver forståelse av andre folks åndelige struktur er på forhånd utelukket hos de politikere og administratorer og hos den ungdom som har innlevet seg i den nazistiske begrepsverden. Det er karakteristisk at virkelighetssansen når det gjelder andre folk synes å være størst hos den fagmilitære ledelse. I større grad enn for de øvrige deler av den tyske befolkning er den fagmilitære ledelses ideologiske tilpasning til nazismen rent opportunistisk begrunnet. Den har stått i en sterkere posisjon overfor partiapparatet enn de øvrige ledende befolkningslag og har ikke fått sin tradisjonelle åndelige holdning undergrøvet på samme måte. Derav den stadige spenning mellom partiledelsen og den militære ledelse. Den siste tror ikke på de fantastiske framsidsperspektiver for det tredje rike, vurderer mulighetene mere nøkternt. Men samtidig undervurderer den kanskje betydningen av at de nazistiske tvangsiorestillinger holdes oppe når det gjelder den almindelige tyskers vilje til å kjempe. Den skepsis som lever i den tyske offisersstand og sikkert i mange andre deler av det tyske folk, virker fra nazistisk synspunkt som en snikende kreft fordi den tyske krigsbegeistring til syvende og sist bygger på et systematisk og storstilet folkebedrag, en får håpe det siste av sin art i verdenshistorien.

Begivenhetene her hjemme under okkupasjonen har vært mangfoldige og vår harme over det som skjer hindrer oss ofte i å overveie. Man våre erfaringer stemmer med det billade vi her har forsøkt å gi av fiendens styrke og svakhet. Den nazistiske ledelse valgte, sikkert mot den fagmilitære ledelses råd, å innlate seg på det eksperiment som det betød å overlate "samfundsmakten" i Norge til NS. Den faktisk administrative makt beholdt tyskerne selv gjennom Reichskommissars forskjellige avdelinger. Men det ble overlatt de kommissariske statsråder, og siden også Quisling selv som ministerpresident, å sette den tyske politikk ut i livet. Det var Hitlers og hans ongivelers langsiktige planer som bestemte kursen. Derved kom det ikke lenger bare til å dreie seg om en målbevisst utnyttelse av det norske samfunns resurser til fordel for den tyske krigsøkonomi. Santidig var det den nazistiske ledelses plan å nazifisere landet på det selvsomme "nasjonale" grunnlag som NS representerer. Så skulde vi da oppleve hele den utrolige tragikomedi som vi nå i over et år har vært vidne til, hele den ynkerdige blanding av administrativ uduelighet og ublu korrupsjon, av hjelpeløse forsøk på å skape en norsk nazistisk ideologi og norske maktorganer for den "nye tid".

Vi har sett alle disse forsøk bryte sammen, på tross av terror og press. Hver erobring NS tilsynelatende har gjort har vist seg å være en skinn-erobring. I den offentlige forvaltning har de alle kommandostillinger, men de langsiktige planer blir på papiret. Ethvert offentlig apparat drives jo i noen grad frem av sin egen tyngde, må løse de oppgaver som krigen og krisen skaper etter de muligheter som foreligger og med de metoder som rent teknisk kan brukes. Det blir liten plass til "Nyåannelser". Alle slike forsøk tjener bare til å vanskeliggjøre arbeidet fra apparatets side for å løse de foreliggende oppgaver. Overalt blir det en uoverstigelig kløft mellom foredragene og de storstilede erklærings fraser, og den virkelighet som omgir oss og som det er NS's vanskelige oppgave å forherlige. Etterhver som quislings forsøk på å bygge opp sine organisasjoner og sitt riksting bryter sammen, faller det kanskje også skjell fra enkelte tyske nazisters øine. Men dette kan ikke føre til en mere hensiktsvarende

politikk fra tyskernes side. Vel kan det tenkes at vi som et siste ledd i krigsutviklingen, vil komme til å oppleve at tyskerne likviderer Quislingeksperimentet og også formelt tar ledelsen av den sivile administrasjon i sin hånd. Men gjør de det er det samtidig et vidnesbyrd om at de nazistiske perspektiver for utviklingen i Norge er brutt sammen for nazistene selv. Det vil være et av de symptomer som innvarsler at enden er nær.

Avisene har i disse dager bragt en kunngjøring fra politimesteren i Skien om at salg av tobakk og brennevin til Skiens befolkning er forbudt av Reichskommissar. Kjøpekort for tobakk og brennevin skal innleveres til forsyningsnemnda. Bakgrunnen for denne kunngjøringen er en episode som fant sted utenfor en kino i byen for noen dager siden. Det var foran billettluken og da en tysk offiser med dame uten videre vilde gå forbi de øvrige, ble han av en politimann annodet om å respektere køordningen. Tyskeren slo politimannen ned, det kom til meningsyttringer fra de omkringstående og det endte med at alle nordmenn forlot køen og kinosom en demonstrasjon. Denne forhåelse av den tyske wehrmacht har medført alvorlige foranstaltninger overfor Skiens befolkning, og Terboven har personlig besøkt byen og tatt affære. 50-60 mennesker er arrestert og ført til Grini, og befolkningen som helhet skal da foreløpig straffes ved dragningen av kjøpekortene for vin og tobakk. Episoden i Skien vil ikke lenger forbause noen som hører om den. Lignende begivenheter inntreffer jo stadig over hele landet, og tyskernes reaksjoner er den samme overalt.

De allierte og tonnasjeproblemet.

Englands og Amerikas direkte krigsinnsats har hittil vært forholdsvis svak. Det er russerne som har båret hovedtyngden av krigen, og kravet om en avlastningsfront er derfor blitt stadig sterkere, både fra russerne og fra opinionen i de allierte land. Det riktignok foretatt av lastningsoperasjoner i mindre skala, som offensiven i Libya, Strandhuggerne på den iranske kyst og de vedvarende flyangrep på Tyskland og tysk besatt område. Men en effektiv avlastningsfront kan først opprettes ved et alliert landgang et eller annet sted i Europa f.eks. i Norge, Frankrike, Italia eller Spania. Et slikt invasjonforetagende vilde øke russernes selvtillit og tiltro til sine allierte, det vilde egge kamplysten i de angelsaksiske og vekke nytt mot i de undertrykte land. Samtidig vilde ytterligere svekke moralen hos det tyske folk. På det militære område vilde det skape den tofrontsfront som de tyske militære frykter mer enn noe annet. Fordelene ved en invasjon er åpenbare, men allikevel nøler den allierte krigsledelse. En storstilet invasjon ligger foreløpig utenfor mulighetens grenser. Man disponerer riktignok soldater, fly, tanks og annet krigsmateriell i rikelig omfang, men de nødvendige transportmidler har man enda ikke. Militære transporter stiller veldige krav til tonnasjen. Under den forrige verdenskrig sendte USA noe over 2 millioner soldater til Frankrike, og bare for sitt underhold la de beslag på 7 mill. tonn skibstonnasje. En moderne mekanisert og motorisert armé av samme mannskapsstyrke vil for sitt underhold kreve betydelig mer, og en så stor tonnasje vil sannsynligvis ikke være disponibel før tidligst våren 1943. Selv nå kunne sikkert et invasjonforetagende i mindre skala settes iverk. Et beskjedent brohode på den europeiske kyst vilde, forutsatt at det kunne holdes gjennom lengre tid, virke som en kreftskåde på aksemaktene. Det vilde irritere krigsledelsen og befolkningen i Tyskland og Italia å gi dem et varsel om hvad de har i vente, befri russerne for følelsen av å kjempe alene og reise håpet om befrielse for de undertrykte folk, men risikoen er ennå for stor. Befolkningen i England, Amerika, Russland og de undertrykte land vilde sikkert tåle et tilbakeslag, skjont det nok vilde ha en tendens til å virke demoraliserende. Men et mislykket invasjonforetagende vilde i Tyskland og Italia styrke moralen, som nu befinner seg i rask synkning. Derved vilde et slikt foretagende få den motsatte virkning av den tilsktede og forlenge krigen.

Det er tonnasjen som for tiden er det svake ledd i den allierte krigsførsel. Dette betyr ikke at Englands og Amerikas forsynings- eller pågående produksjonsøkning er truet. Men tonnasjemangelen har lenge hatt en dempende virkning på de militære operasjoner på santlige krigsskueplasser. Forholdene er imidlertid nå iferd med å endres totalt.

Den fantastiske skibsbygning i USA vil i løpet av året løse tonnasjeproblemet, og gi de alliertes overlegenhet over aksemaktene anledning til full utfoldelse. Etter planene skal det i USA i 1942 og 43 bygges

henholdsvis 8 og 15 mill. tonn skibstonnasje. Dette lyder fantastisk når man tar i betraktning at det i rekordåret 1919 ble bygget 3,6 mill. tonn, og i 1938 bare 0,2 mill. tonn. Under verdenskrigen var imidlertid også produksjonsøkningen fra år til år veldig. For årene fra 1915-19 var produksjonen henholdsvis 0,16-0,38-0,82-2,60 og 3,58 millioner tonn. At tallene for 1942-43 ikke er fantasiprodukter viser følgende fakta: I de første 130 dager i år ble det levert 120 skib d.v.s. ca. 110 skib for jan./april. Dette ser ikke så lovende ut, men stigningen fra måned til måned er svær. I mai alene ble det levert 58 skib, samtidig som 65 gikk av stabelen (vi kan anta ferdig i juni) og kjølen ble strukket til 75 (antagelig ferdig i juli). Fortsetter man med en gjennomsnittelig økning av 5 skib pr. måned, kommer man til et samlet tell på ca. 800 skib. Med en skibsstørrelse på 10.000 tonn gir det 8 mill. tonn. I 1943 kan man regne med en ytterligere stigning til mitten av året og fra det tidspunkt konstant produksjon. Det er nemlig nylig bestemt at bygging av industrielle nyanlegg som først kan leveres etter mitten av 1943 skal innstilles. Et månedsgjennomsnitt på 125 skib vil på samme grunnlag bety 15. mill. tonn i løpet av året. Det overveiende antall av de skib som leveres utgjøres av de såkalte Liberty-skib, og har en størrelse på 10500 tonn. De er avgjorte kriseprodukter, deres levetid er fra 5 til 7 år, eller omtrent tredjedelen av levetiden av et handelsfartøi bygget i freds-tid. De er klumpete, langsomt gående - fart lo a 12 knop- og er uøkonomiske i bruk. Men de har den store fordel at de kan bygges hurtig. Det første program forutsatte en leveringstid på 180 dager. Denne har senere kunnet innskrenkes til 105 dager. Men det har hendt at et Liberty-fartøi har kunnet levers på 60 dgr., og sjøsettes 37 dager etter stabelsetningen. Det overveiende antall verit ligger langt foran programmet og bare et lite fåtall etter. Å komme til noe nøiaktig resultat med hensyn til forholdet mellom nybygninger og senkninger er ugjørlig, da opgaver ikke offentligjøres. Man er henvist til anslagsvise beregninger på grunnlag av de mangelfulle opplysninger som foreligger, og sammenligninger med den forrige verdenskrig. Inntil utgangen av 1941 og gir tyskerne å ha senket 15. mill. tonn. Ved sammenligninger mellom engelske og tyske opgaver i 1940 kan man slutte at de tyske tall representerer omtrent det dobbelte av de virkelige. Man kan gå ut fra at aksemaktenes senkninger av alliert handelstonnasje inntil utgangen av 1941 utgjør ca. 8 mill. tonn. d.v.s. et månedsgjennomsnitt på ca. 280.000 tonn. (Under hele verdenskrigen utgjorde månedsgjennomsnittet 250.000 tonn.) Allierte nybygninger i det samme tidsrum kan anslås til ca. 4,5 mill. tonn. Tapet blir således til utgangen av 1941 ca. 3,5 mill. tonn. Dertil kommer senkninger på grunn av den økede krigsrisiko, kollisjoner, grunnstøtn.o.l., og skib under reparasjon som hver kan anslås til 1 mill. tonn på grunnlag av forrige verdenskrigs erfaringer. De alliertes totale netto avgang utgjorde således ca. 5,5 mill. tonn inntil utg. av 1941. Skulde det lykkes aksemaktene å senke gjennomsnittelig en halv mill. tonn pr. mnd. i 1942, noe som er meget ugunstig regnet og som selv ikke engang oppnåddes i april ifjor, kommer man til følgende resultat ved utg. av 1942: Senkninger ved fiendtlige aksjoner 8+6=14 mill. tonn + senkninger p.g.a. øket risiko og skib under rep. 1,5+1=2,5 mill. tonn. Tils. tap inntill utg. av 1942: 16,5 mill. tonn. Nybygninger til utg. av 1941: 4,5 mill. t. Hertil i 1942 amerikanske 8 mill. + britiske 4 mill. Tils. nybygn. inntill utg. av 1942: 16,5 mill. tonn. På tross av de innvendinger man kan gjøre mot disse beregninger skulde man ha lov til å tro at ved utg. av inneværende år vil de totale nybygninger ha erstattet de totale tap. Under hele verdenskrigen utgjorde tapene for de allierte snaut 13. mill. t. ved fiendtlige aksjoner, 2 mill. ved øket risiko og 1 mill. var til rep. Nybygningene

... 1941 ... 1942 ... 1943 ... 1944 ... 1945 ... 1946 ... 1947 ... 1948 ... 1949 ... 1950 ... 1951 ... 1952 ... 1953 ... 1954 ... 1955 ... 1956 ... 1957 ... 1958 ... 1959 ... 1960 ... 1961 ... 1962 ... 1963 ... 1964 ... 1965 ... 1966 ... 1967 ... 1968 ... 1969 ... 1970 ... 1971 ... 1972 ... 1973 ... 1974 ... 1975 ... 1976 ... 1977 ... 1978 ... 1979 ... 1980 ... 1981 ... 1982 ... 1983 ... 1984 ... 1985 ... 1986 ... 1987 ... 1988 ... 1989 ... 1990 ... 1991 ... 1992 ... 1993 ... 1994 ... 1995 ... 1996 ... 1997 ... 1998 ... 1999 ... 2000 ... 2001 ... 2002 ... 2003 ... 2004 ... 2005 ... 2006 ... 2007 ... 2008 ... 2009 ... 2010 ... 2011 ... 2012 ... 2013 ... 2014 ... 2015 ... 2016 ... 2017 ... 2018 ... 2019 ... 2020 ... 2021 ... 2022 ... 2023 ... 2024 ... 2025 ...

... den stasjonerte snaut ... 1941 ... 1942 ... 1943 ... 1944 ... 1945 ... 1946 ... 1947 ... 1948 ... 1949 ... 1950 ... 1951 ... 1952 ... 1953 ... 1954 ... 1955 ... 1956 ... 1957 ... 1958 ... 1959 ... 1960 ... 1961 ... 1962 ... 1963 ... 1964 ... 1965 ... 1966 ... 1967 ... 1968 ... 1969 ... 1970 ... 1971 ... 1972 ... 1973 ... 1974 ... 1975 ... 1976 ... 1977 ... 1978 ... 1979 ... 1980 ... 1981 ... 1982 ... 1983 ... 1984 ... 1985 ... 1986 ... 1987 ... 1988 ... 1989 ... 1990 ... 1991 ... 1992 ... 1993 ... 1994 ... 1995 ... 1996 ... 1997 ... 1998 ... 1999 ... 2000 ... 2001 ... 2002 ... 2003 ... 2004 ... 2005 ... 2006 ... 2007 ... 2008 ... 2009 ... 2010 ... 2011 ... 2012 ... 2013 ... 2014 ... 2015 ... 2016 ... 2017 ... 2018 ... 2019 ... 2020 ... 2021 ... 2022 ... 2023 ... 2024 ... 2025 ...

Den store, økende rommelighet ... uttrykk i en tiltagende aktivitet ... kulminere i en virkelig invasjon ... Ruhrdistriktet, hvor over 1000 fly gikk til angrep ... om en fremtidig innsats som kan bli skjebnesvangre for Tyskland ... rede for tiden er moden for en virkelig invasjon ... lige flyproduksjon er over dobbelt så stor som akselmaktens ... seg nå med raske skritt ... Det er bebudet at amerikanske flystyrker snart vil delta i luftoffensiven mot Tyskland ... de allierte fly ... Det er grunn til å tro at store deler av disse byer ... vil bli lagt i ruiner under den luftoffensiv som foretar, og hvis omfanget kan økes tilstrekkelig, vil det være avlastningsoffensiv god nok for russerne.

Tyskland.
Mens de allierte økendes øker sin slagkraft og snart kan gå til omfattende aksjoner, fortøner fremtiden seg mørk for akselmaktene. Det begynner å heste for dem med å få en avgjørelse, men samtidig blir mulighetene for det stadig mindre. Moralen svekkes, misnøien brer seg og opposisjonen begynner å røre hodet. På det britiske angrep med 1250 fly på Köln og faneegn - en storby med 800.000 innbyggere, en betydelig industri og dessuten et meget viktig trafikk knutepunkt - svarte tyskerne med et "gjengjeldelsesangrep" på bispesetet Canterbury. Denne by er ganske liten og har hverken industriell, trafikkteknisk eller militær betyning. Men den har den fordel fra et tysk synspunkt at den er relativt ubeskyttet og ligger nær ved Kanalen så avstanden dit er kort. Tyskerne vet selvsagt godt at de ikke kan terrorisere den engelske befolkning på denne måte, noe de eriarde under storangrepene på London høsten 1940. Den eneste grunn til disse næsten latterlige "gjengjeldelsesangrepene" mot Englands turistattraksjoner er propagandahensyn innad i Tyskland. Det er ikke nokk for tyskerne at de er langt underlegne i luften i vest og ikke kan forhindre de engelske angrep. De må dessuten av hensyn til opinionen hjemme foreta kostbare aksjoner uten enhver militær betyning.

7.
ØSTFRONTEN.

Det er mange ting som peker hen på den uspennte situasjon i Tyskland. Tyskerne har elari tidligere stillet sitt lys under en skjeppe. Nå derimot framheves de beskjedne ungarske, romenske og italienske styrkers innsats på østfronten, i en grad som ikke står i noe forhold til deres betyning. Det gjelder tydensynlig å framheve overfor det tyske folk at Tyskland ikke kjemper alene. Utøelingen av en krigs-utmerkelse til en representant for de tyske rustningsarbeidere og "statsakten" i forbindelse med det må også anses som et forsøk på å stive opp moralen. Samtidig med iridriet til det almindelige folk og forsøkene på å styrke dets moral med smiger og store løfter, foregår det en mekaniskontresjon i partiet med sikte på å møte et kupp fra de romskenes side. Den utvikling som ble innledet med Hitlers overtagelse av erkekommandoen i desember i fjor har fortsatt. Tott-organisasjonens overtagelse av arbeidsoppgaver som tidligere sorterte under de militære, og S.S.-formasjonenes utvidelse til det dobbelte er skritt i samme retning. Hitler anspenner på Tyskland til det ytterste for å bringe en avgjørelse på østfronten nær steroffensiven setter inn. Det er vanskeligg å forstå hvordan det skal foregå med den jevnbyrdighet som nu må forutsettes og som Charkov-slaget bærer bud om. Den første betingelse for å knække Russland, eller i alle fall å retusert det som offensiv makt i fremtiden, må være å få stoppet dets tilførsler. Et hovedangrep i første omgang mot Kaukasus vil kanskje kunne løse Tysklands oljeproblem, hvis det føres frem og hvis ikke oljekildene blir totalt ødelagt. Men et slikt fremstøt vil overken knække Russland eller avskjære dets tilførsler. Tyskerne vil dessuten være sivarlag truet i tilfellen av russerne. Det er meget som talar for et et hovedangrep vil bli forsøkt i nord. Admiral Raaders besøk i Oslo tydelig tyder på en skjerpert sjøkrig i ishavet, hvor de lys som danner seg også byr gunstige betingelser for ubåtkrigen mot tilførselene til Russland. Hitlers besøk i Finland for kort tid siden må antas å stå i forbindelse med en øket innsats på den finske front for å prøve å tarmansk og sperre armanskbenen. Parallelt med disse aksjoner er et tysk fremstøt på østfrontens nord-avsnitt mot Leningrad og forbindelsen med Finland som første mål sannsynlig. Senere måtte målet være å trykke hele fronten østover og så til høsten foreta fremstøtet mot Kaukasus.

Midtøsten
Det er vanskelig å forstå at den tyske offensiv i Nord-Afrika som begynte 26. mai under den iryktelige hete som nu hersker der kan ha annet enn begrensede mål. Nemlig å beare utgangsstillingene for en offensiv til høsten ved bl.a. å spore Tobruk. Eller å skape gunstiger muligheter for en defensiv holdning mot en fremtidig engelsk offensiv. Et moment som også kan ha vært medvirkende under fremstøtet nå er den tyske hjemmefronts behov for seire.

Det ijerne østen.
Japanerne tar foreløbig sikte på å beileste sin stilling i sin østasiatiske "villstenassiere". Omfattende aksjoner er igang i China, og de har også foretatt ubåtfremstøt i den Bengalske Bukt, mot Madagaskar og Australia. Nå sist har de forsøkt en invasjon mot Midway. for å skyve amerikaneerne enda lenger vekk. Forsøket er endt med et stort, japansk nederlag. Dutch Harbour på Aleutene har også vært utsatt for japanske angrep. Det er mulig at japanerne har tept troen på en tysk seir, og at de vil beileste sin stilling mest mulig for å stå sterkt ved de fremtidige opsjer. De håper på en spiltelag mellom USA og England på den ene side, og Russland på den annen side, Tyskland av slutt.

Denne avis er ikke sin eiendom Men på sendes videre.

24 JUNI 1942

NORSK TIDEND.

2. årg.

Oversikt pr. 20 juni

1942

Mappe 5
Ekepl. 296
Arg. 1942
O.V. Ph.
Jfr.Den engelsk-russiske alliansetraktat.

I London og Moskva ble det 11. juni offentliggjort en traktat som forplikter de to land til gjensidig samarbeid og hjelp under og etter krigen. Avtalen ble undertegnet 26. mai i London av utenriksminister Eden og utenrikskommisær Molotov. Samtidig med denne offentliggjørelse ble det i Washington sendt ut et kommunike hvor USA gir uttrykk for sin støtte til avtalen som er i full overensstemmelse med Atlanterhavspakten mellom England og USA. 12. juni ble det undertegnet en ny låne- og leieavtale mellom USA og Russland. I kommunikeene ble det også meldt at det er opnådd full forståelse om den påtrengende nødvendighet av en front nr. 2 i Europa i år. Alliansetraktaten består av 8 punkter hvorav de to første behandler forholdene under krigen. I art. 1 forplikter Storbritania og Sovjet seg til å yte hverandre militær og annen hjelp av enhver art i krigen mot Tyskland og dets forbundsfeller i Europa. I art. 2 forplikter de seg til aldri å undertegne noen separatfred. Avtaler mellom stormakter er diktert av hensiktsmessighetsgrunner, og ideelle grunner kommer først i annen rekke. De punkter som behandler forholdene etter krigen blir således av mere propogandisk natur og vil bare få praktisk betydning hvis de blir almindelige folkekrav i de forskjellige land når krigen er avsluttet. De andre punkter i avtalen er sikkert reelle nok. Det mest bemerkelsesverdige er at det skal opprettes en front nr. 2 i Europa i år, og at Russland skal få økte forsyninger. Grunnene til at Russland har opnådd disse fordeler kan være følgende: 1. Russland har overbevist sine allierte om at det ikke er istand til å yte tilstrekkelig motstand mot den kommende tyske stordimensiv og at det av den grunn må avlastes effektivt og styrkes materielt og moralsk. 2. Russland kan ha hatt muligheter for å slutte separatfred med Tyskland på rimelige vilkår. 3. Russland kan som betaling for hjelpen ha lovt enten å gå inn i krigen mot Japan eller å stille fly- og flåtebaser til disp. for USA. 4. De allierte kan regne med muligheten av å slå Tyskland allerede i år ved en samlet innsats, eller de kan se dette som den mest hensiktsmessige anvendelse av de samlede stridskrefter, selv om det vil være mere betryggende å vente til neste år med en avgjørende invasjon. Å avgjøre hvilke av disse grunner som har vært bestemmende forutsetter inngående kjennskap til hele den strategiske stilling. Når det tales om en front nr. 2 må man gå ut fra at det ikke bare drejer seg om forsterkede britiske flyangrep på Tyskland og tysk besatt område, men om en virkelig invasjon. De muligheter som her foreligger er følgende: 1. Nordeuropa. 2. Frankrike. 3. Belgia og Holland. 4. Spania og Portugal. 5. Italia. 6. Balkan. En invasjon i Nordeuropa har mange fordeler. Tyskernes forbindelser er forholdsvis vanskelige. Det kunne være mulig å trekke Sverige inn i krigen på alliert side og Finland kunne tvinges til fred. De allierte forsyninger over denne viktigste tilførselsvei til Russland vilde trygges. Det svake punkt er at avstandene som invasjonsflåten må operere over er store og flybasene langt borte, men det er mulig at russiske flybaser i noen grad kan opveie den siste svakhet. En invasjon i Frankrike, Belgia og Holland har de fordeler at forbindelsen er kort og kravene til invasjonsflåten derfor mindre, og at flybasene ligger nær ved. På den annen side vil det kreves en meget kraftig innsats, da disse områder er sterkt befestet og bemannet. Det vil bety en større risiko, men også en mere effektiv avlastning. En invasjon i Spania-Portugal vil også bety lange forbindelseslinjer. Det vil skaffe akselmaktene franco-Spania som forbundsielle, men bak Franco står et folk som bare venter på en leilighet til å reise seg. Aksjonen vil tvinge tyskerne til å bestå resten av Frankrike og dermed kanskje drive den franske flåte og Nordafrika over til de allierte. Man må regne med at en slik aksjon vilde virke uheldig i Tyrkia og andre nøytrale land.

24 JUNI 1942

NORSK TIDEND.

2. årg.

Oversikt pr. 20 juni

1942

Mappe

Ekspl.

Arg. 1942

O. V.

Jfr.

578

Den engelsk-russiske alliansetraktat.

I London og Moskva ble det 11. juni offentliggjort en traktat som forplikter de to land til gjensidig samarbeid og hjelp under og etter krigen. Avtalen ble undertegnet 26. mai i London av utenriksminister Eden og utenrikskommisær Molotov. Samtidig med denne offentliggjørelse ble det i Washington sendt ut et kommunike hvor USA gir uttrykk for sin støtte til avtalen som er i full overensstemmelse med Atlanterhavspakten mellom England og USA. 12. juni ble det undertegnet en ny låne- og leieavtale mellom USA og Russland. I kommunikeene ble det også meldt at det er oppnådd full forståelse om den påtrengende nødvendighet av en front nr. 2 i Europa i år. Alliansetraktaten består av 8 punkter hvorav de to første behandler forholdene under krigen. I art. 1 forplikter Storbritania og Sovjet seg til å yte hverandre militær og annen hjelp av enhver art i krigen mot Tyskland og dets forbundsfeller i Europa. I art. 2 forplikter de seg til aldri å undertegne noen separatfred. Avtaler mellom stormakter er diktert av hensiktsmessighetsgrunner, og ideelle grunner kommer først i annen rekke. De punkter som behandler forholdene etter krigen blir således av mere propagandisk natur og vil bare få praktisk betydning hvis de blir almindelige folkekrav i de forskjellige land når krigen er avsluttet. De andre punkter i avtalen er sikkert reelle nok. Det mest bemerkelsesverdige er at det skal opprettes en front nr. 2 i Europa i år, og at Russland skal få økte forsyninger. Grunnene til at Russland har oppnådd disse fordeler kan være følgende: 1. Russland har overbevist sine allierte om at det ikke er istand til å yte tilstrekkelig motstand mot den kommende tyske storoffensiv og at det av den grunn må avlastes effektivt og styrkes materielt og moralsk. 2. Russland kan ha hatt muligheter for å slutte separatfred med Tyskland på rimelige vilkår. 3. Russland kan som betaling for hjelpen ha lovt enten å gå inn i krigen mot Japan eller å stille fly- og ilåtebaser til disp. for USA. 4. De allierte kan regne med muligheten av å slå Tyskland allerede i år ved en samlet innsats, eller de kan se dette som den mest hensiktsmessige anvendelse av de samlede stridskrefter, selv om det vil være mere betryggende å vente til neste år med en avgjørende invasjon. Å avgjøre hvilke av disse grunner som har vært bestemmende for utsetter inngående kjennskap til hele den strategiske stilling. Når det tales om en front nr. 2 må man gå ut fra at det ikke bare drejer seg om forsterkede britiske flyangrep på Tyskland og tysk besatt område, men om en virkelig invasjon. De muligheter som her foreligger er følgende: 1. Nordeuropa. 2. Frankrike. 3. Belgia og Holland. 4. Spania og Portugal. 5. Italia. 6. Balkan. En invasjon i Nordeuropa har mange fordeler. Tyskernes forbindelser er forholdsvis vanskelige. Det kunne være mulig å trekke Sverige inn i krigen på alliert side og Finland kunne tvinges til fred. De allierte forsyninger over denne viktigste tilførselsvei til Russland vilde trygges. Det svake punkt er at avstandene som invasjonsilåten må operere over er store og flybasene langt borte, men det er mulig at russiske flybaser i noen grad kan opveie den siste svakhet. En invasjon i Frankrike, Belgia og Holland har de fordeler at forbindelsen er kort og kravene til invasjonsilåten derfor mindre, og at flybasene ligger nær ved. På den annen side vil det kreves en meget kraftig innsats, da disse områder er sterkt befestet og bemannet. Det vil bety en større risiko, men også en mere effektiv avlastning. En invasjon i Spania-Portugal vil også bety lange forbindelseslinjer. Det vil skaffe aksjemaktene Franco-Spania som forbundsfelle, men bak Franco står et folk som bare venter på en leilighet til å reise seg. Aksjonen vil tvinge tyskerne til å bestitte resten av Frankrike og dermed kanskje drive den franske flåte og Nordafrika over til de allierte. Man må regne med at en slik aksjon vilde virke uheldig i Tyrkia og andre nøytrale land.

2.

En invasjon i Italia vil ha som første forutsetning at hele Libya eller i det minste Cyrenaika er erobret. Dens naturlige mål måtte i første omgang være Sicilia, og det vil kreve en svær innsats. På den annen side er Italia sårbart for en flåteeksjon, og dets tilførsler er meget vanskelige. Enerobring av Sicilia vil bety at den britiske skibsfart gjennom Middelhavet kan gjenoptas og vil dermed lette de alliertes tonnasjeproblem.

En invasjon på Balkan vil forutsette at Tyrkiantråtte inn i krigen på de alliertes side. Dette vilde bety en svær styrkelse av de alliertes posisjon i Midt-Østen selv om det førte til at Bulgaria kom aktivt med på aksens side. For øyeblikket ser det imidlertid ut til at Tyrkia gjør alt det kan for å holde seg utenfor krigen. Først etter at de allierte i vesentlig grad har styrket sin stilling i Middelhavet og ved Svartehavet kan man regne med at Tyrkia frivillig slutter seg til Tysklands fiender. Svakheten for enhver invasjonsplan i den nærmeste framtid er tonnasjemangelen. Dette moment taler ikke bare for å velge den korteste vei, veien over kanalen, men også for å utsette invasjonen så lenge som mulig. De høyst overdrevne tyske senkningstall viser en betydelig nedgang for de første uker av juni. Det ser ut til at kampen mot ubåtene begynner å bli effektiv samtidig som den amerikanske skibsbygging setter nye rekorder. Det vil være det forsiktigste å regne med at den allierte invasjon først kommer sent på høsten, etter at den lenge ventede tyske storoffensiv har tæret sterkt på tyskernes hovedstyrker og begynner å kreve nye tilførsler av reservemansker fra de besatte land i vest, og etter at de alliertes tonnasje er begynt å øke.

Østfronten. Kampene ved Kharkov og omkring Sebastopol er ledd i forbedelsen til den tyske storoffensiv. Det gjelder for tyskerne å bedre sine utgangsstillinger, sikre flankene og trygge tilførslene ved å rydde opp blandt geriljatroppene bak fronten. Det er sansynlig at de første mål, hvorav det viktigste er erobringen av Sebastopol, vil bli nådd, men russernes seige og dyktige forsvar krever store ofre av tysk mannskap og materiell, og-hvad ikke er mindre viktig-tiden går, og den gunstigste tid for bevegelseskrigen forspilles. Hitlers siste teoretiske mulighet for å seire er å tilføye russerne et avgjørende nederlag i år, før England og USA får anledning til å utfolle sin overmakt. Alle krefter vil bli satt inn i den forestående tyske offensiv, og man må temmelig sikkert regne med betydelig tysk framgang i de første måneder. Men en slik kraftanspennelse vil koste enorme ofre, og selv om den skulle nå sine viktigste territoriale mål, erobringen av Leningrad, Moskva og de kaukasiske oljekilder, vil offrene bli skjebnesvangre hvis det ikke samtidig lykkes tyskerne å nå sine strategiske hovedmål, nemlig å tilintetgjøre de russiske hovedstyrker, og å avskjære russerne fra deres tilførsler. Dette siste mål vilde kreve at ikke bare Murmansk ble tatt eller Murmanskbanen sperret, men også at Arkangelsk ble avsperrret. Av disse to havner er Murmansk den viktigste, fordi den er isfri året rundt, mens Arkangelsk er sperret av is 7 måneder i året, på den annen side har Arkangelsk den fordel at jernbaneforbindelsen til det sentrale Russland er meget kortere enn fra Murmansk og ligger i trygg avstand fra de tyske flybaser. Transportbåtene til Arkangelsk har også mulighet for å holde seg i god avstand fra de tyske fly- og flåtebaser på norskekysten, noe som spiller en vesentlig rolle i de lyse sommerdr. For å sperre tyskernes annen tilførselsvei, over Iran, måtte tyskerne enten erobre Sydrussland fram til Ural, eller norakysten av Iran mot Det Kaspiske hav. Eller de måtte få japanernes hjelp til å blokere Den Perisake bukt. Den japanske flåtes store nederlag i den senere tid og den amerikanske marines voksende aktivitet gjør dette siste alternativ temmelig usannsynlig. Selv om tilførslene spiller en stor rolle, er Russland ikke absolutt avhengig av dem. I Uralfjellene, Sibir og Central Asia har landet en maskin- og våpenindustri som kan forsyne svære armeer. Fra de kom til makten har bolsjevikene forberedt seg på å motstå overfall fra en eller flere europeiske stormakter, og her har utviklingen av disse trykt beliggende områder vært et hovedpunkt.

3.

En av de store fordeeler ved planøkonomien er at det har vært mulig å bygge opp industrien slik at hvert enkelt større område i nødsfall kan klare seg uten tilførsler utenfra. Denne oppgave er i høy grad lettet ved asiatisk Russlands rikdom på korn, bomull, kull, jernmalm og andre råstoffer.

Det kan være av interesse å sammenligne Tysklands stilling nå med stillingen i 1918. 1917 hadde vært et mørkt år for de allierte. Russland var brutt sammen og den uinskrenkede ubåtkrig truet med å knuse England. Det eneste lyspunkt var USA's inntreden i krigen, men en effektiv amerikansk innsats kunne ikke ventes før i midten av 1918. Våren 1918 var Tysklands sjengse. Veldige styrker var ført over til Vestfronten etter Russlands sammenbrudd og styrkeforholdet var nesten 3-2 i tysk favør. 21. mars gikk den tyske hær til angrep, og i tiden fram til midten av juli vant den en rekke strålende taktiske seire. Men den nådde ikke et eneste av sine strategiske mål, og da offensiven ebbet ut var tyskerne sprengt. Man kan vel nå trykt hevde at selv om den tyske framgang dengang hadde vært enda større, selv om Paris var blitt tatt, slik som Clemenceau var forberedt på, så vilde det ikke avverget tyskernes endelige nederlag. Men under krigens gang, da man ikke kjente alle faktorer, så stillingen forsommeren 1918 dyster ut for de allierte. Det kan være tvilsomt om tyskernes stilling idag er så anspendt som den var våren 1918. Men det kan være en trøst at den i visse henseender er vanskeligere. Den gang kunne tyskerne overføre styrker fra en front som var falt vekk, nå må de tvert imot forberede seg på en ny front.

Den gang lå fronten nær ved de viktigste tyske industricenter og transportsystemet var i forholdsvis god stand, nå er transportveiene lange, går gjennom fiendeland og brytes stadig av geriljetropper. Samtidig er jernbanen i dårligere stand enn i 1918. Den gang hadde tyskerne 4 års krig bak seg, nå henimot 3 års krig og før det over 6 års nazistyre, som har betydd en anspennelse av kreftene og en innsnevring av rasjonene som nesten svarte til krigsforhold. Både i 1914 og i 39 var tyskerne innstilt på en kort krig, og hadde av den grunn drøvet råvare drift på produksjons- og transportapparatet og på folkets arbeidskraft. Den siste vinter har etter tyskernes egne offisielle utsagn betydd en påkjennning uten sidestykke både for fronten og for civilbefolkningen, og mens krigen i 1914/18 helt ble holdt utenfor Tysklands grenser, trues nå Tysklands industri og transportcentret av Rostocks, Lübecks og Kölns skjebne. Disse momenter kunne friste til kortsiktig og overdreven optimisme, men man skal heller ikke glemme det som i øieblikket er i Hitlerregimentets favør. Næringslivet er bedre organisert enn i 1918, og forsyningene er ikke så slette. Tyskland har en enhetlig militær og politisk ledelse, et glimrende utbygget propaganda-spion- og terrorapparat som vil kvele ethvert opprørsforsøk i fødselen. Et indre sammenbrudd som det i 1918 er idag neppe tenkelig. De eneste som med noe håp om resultat kunne reise seg mot Hitler er det militære og politiske maktapparat selv, menn som Hitler med klok beregning har gjort direkte medskyldig i sine forbrytelser mot de undervungne folk. Det fortelles at Hitler under sitt siste møte med Mussolini framhevet at aksens nederlag vil bety at de begge blir hengt. Det samme argument har han med god grunn kunnet bruke overfor de fleste av dem som sitter i avgjørende posisjoner i Tyskland idag.

Libya. Rommels offensiv som begynte 26. mai må betraktes som en iortsettelse av hans offensiv i jan./feb. Den stoppet ved Gazala 50 km. vest for Tobruk da det ble nødvendig å få forsterkninger. Ved et vedholdende bombardement av Malta har det så lyktes å føre disse forsterkninger over fra Italia, riktignok med betydelige tap. Det nye framstøt er imidlertid blitt forsinket og kommer på et tidspunkt da klimast er det ugunstigste for militære operasjoner. Det kan ha interesse å gjenopfriske de tidligere offensiver i Nord-Afrika. Krigen der begynte med den italienske innrykning i Egypt 13 sept. 1940, og allerede 16 sept. ble Sidi el Barani 100 km. inne på egyptisk område erobret. Sommeren 1940 var vel den mørkeste periode for England under krigen. Den italienske framrykning kom imidlertid ikke lenger, og 9/12 satte den

britiske motoffensiv inn. Hele Cyrenaika ble erobret og ved mitten av feb. 1941 ble El Agheila ved Syrtebukta inntatt. Denne italienske katastrofe fikk tyskerne til å overta ledelsen av styrkene i Libya, og i slutten av mars begynte den tyske motoffensiv. I løpet av bare 3 uker erobret de Cyrenaika tilbake og inntok 14/4 Solum innenfor den egyptiske grense. Bare Tobruk greide engelskmennene å holde. 18. okt. gikk engelskmennene til en ny offensiv og erobret på ny hele Cyrenaika. I jan. 1942 tok de Agedabia ved Syrtebukta, men allerede i slutten av måneden kom den tyske motoffensiv og i løpet av 14 dager ble engelskmennene kastet tilbake til el Gasala. Avstanden fra den egyptiske grense til Syrtebukta er ca. 500 km., så disse offensiver-særlig de tyske-har gått i lynkrigstempo. Den siste offensiv derimot har gått meget langsommere. Den britiske forsvarslinje nå bestod av et minebelte i retning nord/syd vestenfor el Gasala som ligger ved kysten. Det nådde sydover til vestenfor Bir Hacheim som ligger ca. 60 km. inne i landet og som dannet den lengst framskutte britiske stilling i syd. Tyskerne gjorde en sving sønnenfor dette minebelte og støtte nordover på begge sider av Bir Hacheim og nådde med de lengst framskutte avdelinger ca. 20 km. syd for Tobruk. Sydvest for Tobruk ble det så utkjempet panserslag i alle retninger med svære materielle tap på begge sider. Kampene endte med at tyskerne ble slått tilbake. Heller ikke Bir Hacheim lyktes det å ta. Først 11/6 ble denne festning inntatt og 15 juni nådde tyskerne kysten ca. 20 km. vest for Tobruk. Det lykkes imidlertid størstedelen av de britiske styrker i Gasala lenger vest å undgå å bli omringet og samtidig rømmet engelskmennene Knightbridge 30 km. sydvestenfor Tobruk. Tyskerne står dermed foran Tobruks ytterste forsvarstillinger i syd/vest. Den tyske offensiv kom ikke overraskende på engelskmennene, de har gjort kraftig motstand og også gått til motangrep. Tobruk holdt iorrige gang ut i 7 måneder etter at den var omringet. Også nå vil den bli en hard nøtt å knekke, og for en framtidig engelsk offensiv vil det være av stor betydning å holde den, selv om resten av Cyrenaika skulle gå tapt.

Tyskerne tillegger Libya stor betydning av flere grunner. Det er et oppmarsområde mot Suez. Å holde det er en garanti mot et britisk angrep på Italia og hjelper til å sperre det mitre Middelhav for britisk skipsfart, samtidig som det hindrer at engelskmennene kommer i umiddelbar kontakt med fransk Nordafrika. Tyskerne gikk derfor så vidt i vinter at de svekket seg på østfronten for å holde stillingen i Libya. Grunnen til at den britiske offensiv vinteren og våren 1941 ikke førte til målet var at utviklingen på Balkan tiltrakk seg mer og mer oppmerksomhet, og forsterkninger som var beregnet for Libya ble overført dit. At offensiven 1941-42 ikke førte fram skyltes på samme måte Japans inntreden i krigen. I begge tilfeller benyttet tyskerne engelskmennenes svakhet til å føre overforsterkninger og slå den engelske offensiv tilbake på halvveien. En ny engelsk offensiv i Libya vil sannsynligvis ikke på samme måte la seg forpurre av begivenheter i andre områder, blandt annet fordi de alliertes slagkraft stadig vil øke.

Det fjerne Østen. Det ser ut som initiativet er i ferd med å gli japanerne ut av hendene. I China kan de riktignok oppvise fortsatt framgang, men motstanden er seig og med det nåværende tempo vil det ta mange år å knuse China. Det er forøvrig lite sannsynlig at Japan for tiden har så vidtgående planer. Ved Midway har japanerne litt sitt hittil største nederlag til sjøs. Det skjedde omkring 5. juni. De tidligere nederlag skjedde i Korallhavet 4-9 mai og i Torresstredet nord for Australia i mitten av mars. Ennå må man være forberedt på overraskelser, noe det veldige krigsområde gir rike muligheter for, og noe avgjørende nederlag blir det sannsynligvis vanskelig å tilføye japanerne før tyskerne er slått, og størstedelen av den allierte flåte kan samles mot dem samtidig som Russland kan slå til. Men muligheten for å stoppe deres videre frammarsj synes å foreligge. Den japanske landgang på Aleutene kan ikke true Amerika, men hvis de kan holde stillingen der vil de ha fratatt amerikanerne deres mest framskutte angrepsbasis mot Japan og dermed beskyttet seg mot flyangrep. Samtidig vil de kunne hindre et russisk-amerikansk samarbeide i det nordlige Stillhav. Denne stilling blir det imidlertid vanskelig å holde, da Amerikas strategiske stilling her er minst like gunstig som Japans.

Vår egen kamp.

Herr Joseph Terbovens taler virker alltid en smule overraskende på norske tilhørere. Særlig hadde den første en forbløffende virkning. Den ble holdt under utfoldelse av et ceremoniell som ikke manglet ytre pomp og prakt, paraden på slottsplassen kunne nok i og for seg imponere de få norske civile som var tilstede. Men virkningen iortok seg raskt da talen munnet ut i en forherligelse av norske piker som lot seg bedære av de tyske uniformer, og trusler mot de foreldre som våget å tale sine døtre tilrette. Senere har vi oppdaget at herr Terbovens taler ligner hinannen deri at de alltid med forkjærlighet dveler ved emner som synes å ligge på siden av saken. Ved statsakten på Akershus kunne man jo vente en verdig og broderlig innsettelse av herr ministerpresidenten. Terboven valgte å tordne mot biskop Bergrav. Og da de 130 redere ble innkalt til stortinget 15. juni, valgte Terboven å tale om svart handel og snikhandel og å true de som drev slik handel med å miste hodet. Allikevel er dette emnevalg ikke noen tilfeldighet fra herr Terbovens side. Han taler sikkert først og fremst om det som for ham er det vesentlige. Det er bare vår og tyskernes vurdering av en statsmanns verdighet som er forskjellig. Derfor venter vi ikke disse kyniske trusler og perfide utfall mot forsvarsløse mennesker. Når det ikke faller naturlig for en forsamling av nordmenn å reise seg ved "der herr Reichskommissars" ankomst skylls det først og fremst at han er fiendens første representant på norsk grunn. Men det skylls også at han er personen Joseph Terboven. Kravene til rederne gikk ellers ut på at de skulle utnytte sin påståtte innflytelse over den norske handelsflåte til å "hindre nye offer i Englands og bolsjevismens tjeneste". Rederne skulle samarbeide med rederforbundet og Tyskland og gjennom radio tilbakekalle eller om dirigere de norske båter som nå er fært for de allierte. Gjorde de ikke dette vilde de bli betraktet som Tysklands fiender og behandlet deretter. I realiteten har tyskerne intet å vinne ved dette nye press på rederne. De norske sjøfolk kjenner sin plikt. Løiter om penger og opifordringer gjennom kringkastingen har vist seg nytteløse. Nye terroraksjoner overfor rederne eller sjøfolkenes pårørende vil ikke kunne endre dette forhold. Intet tyder heller på at rederne vil bøye seg. Lun-sjen på Grand som ble holdt etter stortingsmøtet førte ikke fram til det ønskede resultat. Rederne utpekte en 5-mannskomite som etter Terbovens krav ble supplert med de herrer Stenersen og Thv. halvorsen. Med 8-dagers frist skal nå denne komité framkomme med et forslag til løsning av konflikten. Resultatet vil muligens foreligge når dette leses. Vi tror ikke betegnelsen "Tysklands fiender" vil skremme rederne. De deler denne tittel med hele det norske folk. Mens undervisningsdepartementet har spillet provokatørens rolle i striden med kirken og lærerne, har kulturdepartementet ennå til gode å føre en virkelig alvorlig forpostiektning. Nå ser det imidlertid ut til at turen er kommet til hr. Lunde. Hans arabant forlegger Stenersen er nå for alvor gått til kamp mot den norske forleggerstand. Forordningen om den norske forleggerforening er jo allerede av gammel dato, og herr Stenersen har allerede et halvt år ledet dens virksomhet. De han ble oppnevnt av kulturdep. protesterte de tidligere styremedlemmer og forlangte å få uttre av styret. Dette ble innrømmet dem på betingelse av at de skulde yde den nye formann råd av forlagsteknisk art. Dermed ble det foreløbig. Senere har forlagenes handlefrihet vært begrenset på iorskjellig vis, bøker er beslaglagt og satt på indøks og i praksis har det vært forbudt å oversette engelsk og amerikansk litteratur eller å gå til nyoptrykk av tidligere oversettelser. Fra 5. juni i år har bokhandlerne fått forbud mot å utstille engelsk og amerikansk litteratur i vinduene eller butikkene. Det har iallfall ikke ført til noen nedgang i salget. Kulturdep. har innspirert utgivelsen av endel propagandaverker for NS, førerens og kulturministerens taler og en pompøs antologi over norsk lyrikk. Men bare en forsvinnende del av oplagene selges. Bedre er det ikke gått med den farvestrålende tyske romanserien i Finn Halvorsens redaksjon, som har prydet bokhandlervinduene i de siste uker. Med

store forhåpninger gikk man til trykning av det første bind i 10.000 eksemplarer. Belært av de smerteligste salgseriaringer nedsatte man oplaget til 2.000 allerede ved annet bind. Samtidig er folks leselyst større enn noensinde. Dagens begivenheter setter vår diktnings storverker i et nytt og fruktbart perspektiv. Uten å trenge kulturdep.s veiledning, finner stadig nye lag av folket veien til vår virkelige norske litteratur. Den blir forstått og tilegnet slik forfatterne har villet det. Både vår historiske fortid og vårt folks egenart avklares i våre sinn, og gjennom denne nasjonale selverkjennelse styrkes vi i kampen mot undertrykkelsen og forrederiet. Men dermed er jo også situasjonen modnet for videre inngrep fra kulturdep.s side, også denne kilde til åndelig styrke skal iratas oss.

Da forleggerforeningen i begynnelsen av juni holdt sin generalforsamling, ble de nye lover utdelt til medlemmene. Etter paragraf 4 må "den som vil drive forlagsvirksomhet være medlem av Den Norske Forleggerforening". Den forlegger som søker optagelse må blant annet "fylle de kulturelle og sosiale krav samfunnet stiller til en forlegger og kulturformidler." Foreningens formann avgjør i samråd med styret om søkeren skal optas som medlem. Dep. kan gjøre unntak fra denne bestemmelse.

Det er ikke nødvendig å gå nærmere inn på de bestemmelser som fastlegger formannens myndighet, den begrenses bare av dep. mens forleggerne er totalt umyndiggjort. Brudd på lovene straffes av formannen med eksklusjon. Etter paragraf 1 skal det være foreningens formål:

1. Å varetta medlemmernes faglige og økonomiske interesser. 2. Å fremme utgivelsen av verdifull litteratur.. Antagelig til fremme av det første formål er medlemmene, foruten den vanlige kontingent, forpliktet til å betale 1 % av sin brutto-omsetning til foreningen. Det er intet sagt i lovene om hvad denne skatt skal brukes til. Etter et raskt overslag vil den gi foreningen en inntekt av en kvart million kroner om året. Stenersen skal ha antydning om "støtte til nasjonal litteratur". Man tar vel ikke meget feil om man antar at kulturdep. her har funnet en utvei til å skaffe subsidier til NS-forlagene, uten å få disse poster med på departementets eget budgett. selv om underskuddene er store vil

jo denne overføring av de andre forlags salgsinntekter kunne hjelpe endel. Lovenes paragraf 13 fastlegger forleggerens holdning til bokhandlerne: " Med dep.s godkjenning kan formannen gjøre vedtak om at medlemmene skal stanse levering av bøker til en bokhandler som gjentatte ganger har tilkjennegitt en innstilling som er uforholdsmessig med samfunnets interesser." Tydeligere kan det ikke godt sies hvordan man har tenkt seg å gå fram mot bokhandlerstanden. Ikke minst på grunn av denne bestemmelse har samtlige forlag, bortsett fra NS-forlagene, Stenersen, Blix og Kamban, nå meldt seg ut av forleggerforeningen. Enkelte har også innstillet virksomheten. Ved siden av lovene bidrog også et sirkulære fra kulturdep. til å frenkalle dette resultat. Det innførte et fullstendig lisenssystem. Alle bokutgivelser skulle fra 1. juli forelegges kulturdep. til godkjenning på forhånd, idet papirsituasjonen ble brukt som påskudd for denne fullstendige umyndiggjørelse av forleggerne.

Norsk forlagsdrift har alltid vært preget av rommelighet og storsyn. De store forlag har ikke misbrukt sin økonomiske makt, men har tvert imot kunnet drive en kulturell overskudsaktivitet som er kommet de nye og uprøvede i norsk bokavl til gode. Etterhvert som nye lag av befolkningen har vært trukket inn i det kulturelle liv, har nye forlagstiltak sett dagens lys. En videre vekst i bredden med bred demokratisk utiøvelse av den litterære virksomhet og med stadig beare vilkår for forfatterne er det program som alle nordmenn vil gå inn for. Mere enn på noe annet felt vil en ensretting av litteraturen virke skjabnesvangert for norsk åndsliv.

Mangeverdifulle forlagstiltak er planlagt i denne tid. Kulturdep.s diktatur vil ikke kunne nå noe annet mål enn å skape kulturpause også på dette viktige felt. Selv om skaden under enhver omstendighet vil bli av forbigående art, så gjelder det allikevel at den nettop nå blir minst mulig. Forleggerne har vist at de kjenner sitt ansvar og følger sin overbevisning. Både forfatterne og det bokkjøpende publikum vet hvad kampen drejer seg om og følger den med aktiv interesse og sympati.

VVVVV

Sveriges studenter står sammen med oss.

Mens de norske studenter er målbundet og deres organisasjoner og utvalg oppløst, kan de svenske studentene fritt gi uttrykk for en nordisk akademisk opfatning. Studenter fra forskjellige svenske studentorganisasjoner, i Upsala, Lund, Stockholm, Göteborg og Landbrukshøgskolen, alle i universitetsforeninger, har undertegnet og utsendt følgende protest mot undertrykkelsen av norsk åndsliv:

"De undertegnede svenske studenter i Upsala, Lund, Stockholm og Göteborg som nu sterkere enn noensinde føler samhörighet med studenterkameratene og åndslivets bærere i hele Norden, vil hevde som vår mening at åndelig frihet og en av politiske hensyn ubundet personlig rettssikkerhet er en nødvendig forutsetning for all kultur og rettsordning. Det er derfor med uro og harme at vi ser at det regime som råer i Norge, og som savner resonans hos den overveldende del av det norske folk, nå skritt for skritt ødelegger de grunnverdier som har gjort Nordens folk til kulturnasjon. Særlig vil vi som studenter venne oss mot den oppløsning av kulturlivet, som viser seg i meningstvang og skånseløse overgrep mot re-presentanter for kirke, skole og universitet. Det er vår overbevisning at et politisk system, som prisgir åndslivets bærere til en for oss uhørt vilkårlighet og brutalitet, ikke er istand til å skape en framtid for sitt land". Vi vil derfor erklære at vi ser et forbilledt i det mot og den feirelandskjerlighet som Norges prester, lærere og akademikere i disse dager gir bevis på."

De norske studentene har alltid hatt trang til å si fra når de grunnleggende prinsipper for ånd og kultur ble krenket av voldsherrer ute eller hjemme. Før i tiden hendte det at de i den anledning fikk høre nedlatende ord om resolusjonsmakeri og utidig innblanding i andres anliggender. Det hendte også at meningsuttalelsene ble karakterisert som unyttige for de det var hensikten å støtte. Kanskje lyder lignende røster idag for de svenske studenter. La da oss som føler den moralske styrke i de svenske akademikers solidaritet gi dem det beste argument ved å takke dem for dette vidnesbyrd om vilje til å kjempe sammen med oss. Om ikke så lenge skal Nordens studenter på nytt møtes og løse sin del av den store oppgave som venter de nordiske folks ungdom når krigen er over og seiren er vunnet.

oooooooooooooooo

HUSK Å LA AVISEN CIRKULERE.